

Aktualności MSSF

Pojawiające się problemy i praktyczny poradnik*

Wydanie specjalne – kryzys kredytowy Numer 69 - grudzień 2008 r.

Utrata wartości aktywów niefinansowych w kontekście obecnego kryzysu

W ciągu ostatnich 12 miesięcy byliśmy świadkami rosnącej zmienności na światowych rynkach. Spowolnienie ogarniające wiele gospodarek oznacza, że aktywa i przedsięwzięcia w wielu krajach będą generować mniejsze od oczekiwanych przepływy pieniężne, zwiększając tym samym prawdopodobieństwo konieczności zaksięgowania odpisów na utratę wartości. Olivier Scherer, Mary Dolson i Dave Walters omawiają tę problematykę i przedstawiają dwie publikacje opracowane, by pomóc w prowadzeniu testów na utratę wartości: „Pytania i odpowiedzi dotyczące utraty wartości aktywów niefinansowych w kontekście obecnego kryzysu” (*Questions and answers on impairment of non-financial assets in the current crisis*) oraz „Dziesięć najważniejszych wskazówek dotyczących testów na utratę wartości” (*Top ten tips for impairment testing*) wydane przez PwC.

Obecna sytuacja gospodarcza doprowadziła do konieczności zrewidowania budżetów i prognoz przez jednostki gospodarcze działające w większości sektorów (jeśli nie we wszystkich) oraz przyznania przez nie, że wpływy pieniężne z istniejących aktywów będą niższe od oczekiwanych. Zwiększa to prawdopodobieństwo konieczności zaksięgowania odpisów z tytułu utraty wartości aktywów niefinansowych. Oczywiście znacznie więcej jednostek gospodarczych przeprowadzi na koniec tego roku testy na utratę wartości, albo zaktualizuje testy przeprowadzone wcześniej w trakcie roku. MSR 36, „Utrata wartości aktywów” jest jednym z bardziej skomplikowanych standardów i może spowodować większe trudności we właściwym dokonaniu księgowania i w prawidłowym ujawnianiu informacji.

PwC opracowała listę pytań i odpowiedzi dotyczących testowania aktywów niefinansowych pod kątem utraty wartości, szczególnie w obecnej sytuacji gospodarczej. Niektóre z tych pytań i odpowiedzi są przedstawione poniżej; dostępne są również dodatkowe pytania i odpowiedzi oraz dalsze informacje dotyczące poniższych pytań (zob. link do strony internetowej poniżej). Pytania starają się dać praktyczne wytyczne dotyczące wskaźników utraty wartości, na które należy mieć baczenie, harmonogramów testów na utratę wartości, propozycji przeprowadzenia tych testów w niepewnych warunkach gospodarczych, a także wskazać, które ujawnienia są najważniejsze dla rynku i organów nadzoru w obecnej sytuacji.

Powiązana publikacja, „Dziesięć najważniejszych wskazówek dotyczących testów na utratę wartości” omawia pewne nieodłączne komplikacje stosowania MSR 36 – zawsze będące wyzwaniem – i daje dalsze praktyczne wskazania. „Pytania i odpowiedzi dotyczące utraty wartości aktywów niefinansowych w kontekście obecnego kryzysu” oraz „Dziesięć najważniejszych wskazówek dotyczących testów na utratę wartości” można ściągnąć lub zamówić ze strony internetowej pwc.com/ifrs.

Mary
Dolson

Olivier
Scherer

Dave
Walters

W tym numerze...

- 1 Utrata wartości aktywów niefinansowych
- 3 Świadczenia pracownicze w czasie dekoniunktury
- 5 Założenie ciągłości działania w aktualnej sytuacji rynkowej
- 7 Najnowsze publikacje PwC dotyczące MSSF
- 8 Kontakt

Czy kryzys gospodarczy jest wskaźnikiem utraty wartości?

Zła sytuacja gospodarcza nie zawsze musi sama z siebie powodować konieczność testowania aktywów na utratę wartości. Jednak poszczególne zjawiska gospodarcze składające się na kryzys mogą być takim wskaźnikiem dla wielu spółek. Prawie wszystkie sektory dotknie jeden lub więcej czynników ekonomicznych, nawet te przewidujące przeczekanie dekoniunktury lub skorzystanie na kryzysie. Rynek oczekuje, że jednostki sporządzające sprawozdania finansowe w wielu, jeśli nie wszystkich, branżach, przeprowadzą lub zaktualizują testy na utratę wartości przed końcem bieżącego roku.

Szczególnie istotne mogą być następujące wskaźniki utraty wartości:

- Faktyczne wartości za rok 2008 znacznie niższe od pierwotnego budżetu.
- Przepływy pieniężne znacznie niższe od prognozowanych.
- Istotne zmniejszenie przewidywanego tempa wzrostu w średnim i długim okresie.
- Istotne lub przedłużające się spadki ceny akcji jednostki.
- Kapitalizacja rynkowa niższa od wartości księgowej aktywów netto.
- Zapowiadane zmiany modelu gospodarczego, restrukturyzacja, zaniechanie działalności itp.
- Zwiększenie kosztu kapitału dla jednostki.
- Zmiana rynkowych stóp procentowych lub innych rynkowych stóp zwrotu.
- Zmienność istotnych kursów walut lub cen towarów.
- Odroczenie projektów inwestycyjnych.

Inne wskaźniki sugerują, że mogą wystąpić również niższe od przewidywanych przepływy pieniężne.

Która zmienna lub informacja jest najważniejsza w testach pod kątem utraty wartości prowadzonych na koniec roku?

Każda informacja wykorzystywana do obliczenia wartości użytkowej lub godziwej po pomniejszeniu o koszt sprzedaży powinna być oceniona w aktualnych warunkach gospodarczych, a dane te powinny przedstawiać spójny obraz. Najważniejszym czynnikiem określającym ogólną wysokość odpisu na utratę wartości są prognozy przepływów pieniężnych. Wszystkie najważniejsze dane do prognozy przepływów pieniężnych powinny być w obecnej sytuacji ponownie przeanalizowane.

Stopy dyskontowe również są niestety istotne i zmiana stóp dyskontowych ma bezpośredni wpływ na wartość odzyskiwalną.

W jaki sposób można w okresach niepewności bardziej wiarygodnie przeprowadzać testy na utratę wartości?

Prawie wszystkie testy pod kątem utraty wartości są przeprowadzane przy wykorzystaniu modelu przepływów pieniężnych. Można rozważyć dwa podejścia do stworzenia modelu przepływów pieniężnych:

- Podejście tradycyjne, które polega na zastosowaniu jednolitego zestawu szacowanych przepływów pieniężnych oraz jednolitej stopy dyskontowej (MSR 36 A4). Niepewność odzwierciedla premia za ryzyko ujęta w stopie dyskontowej.

- Podejście „przewidywanych przepływów pieniężnych”, które obejmuje wykorzystanie wszystkich oczekiwań dotyczących możliwych przepływów pieniężnych zamiast najbardziej prawdopodobnego przepływu pieniężnego (MSR 36 A7). Niepewność odzwierciedlają przepływy pieniężne ważone prawdopodobieństwem.

Teoretycznie oba podejścia powinny dać ten sam wynik. Jednak zależy to od stopnia dokładności oszacowań w podejściu tradycyjnym, który trudno jest uzyskać. Kluczowym założeniem przy wyliczeniu stóp dyskontowych jest pełne odzwierciedlenie przez przewidywane przepływy pieniężne niepewności związanych z obecnym kryzysem gospodarczym. Kierownictwo powinno rozważyć ważenie różnych scenariuszy prawdopodobieństwem dla oszacowania przewidywanych przepływów pieniężnych.

Podejście pod kątem przewidywanych przepływów pieniężnych ma między innymi następujące zalety w środowisku charakteryzującym się wyższą niepewnością:

- Wrażliwość wartości odzyskiwalnej na niepewność jest ujęta w przepływach pieniężnych w porównaniu z metodą „tradycyjną”, gdzie jest ona uwzględniona w stopie dyskontowej.
- Pozwala to kierownictwu ocenić założenia, które mogą mieć najistotniejszy wpływ na wartość odzyskiwalną.
- Wylicza się pewien zakres przewidywanych przepływów pieniężnych, a nie tylko rozważa najbardziej prawdopodobny przypadek.
- Podejście to można lepiej dopasować do sposobu przygotowywania prognoz przez kierownictwo.
- Zmniejsza to wpływ profesjonalnego osądu nieodłącznie związanego z premią za dane ryzyko, która może być trudna do skwantyfikowania i udokumentowania.

Jakie są konsekwencje kryzysu finansowego dla stopy dyskontowej?

Stopa dyskontowa powinna odzwierciedlać wartość pieniądza w czasie w okresach do końca użytkowania danej pozycji aktywów / ośrodka wytwarzającego środki pieniężne (OWŚP), ryzyko rynkowe, ryzyko kraju, ryzyko specyficznie związane z danymi aktywami /OWŚP oraz z innymi czynnikami, które uczestnicy rynku uwzględniają w wycenie przewidywanych przepływów pieniężnych. Kierownictwo może korzystać ze średniego ważonego kosztu kapitału jako punktu wyjścia do wyliczeń tej stopy.

Mimo kryzysu finansowego powinno się nadal stosować utrwalone metody wyliczania kosztu kapitału. Jednak konieczna jest ponowna ocena każdego rodzaju danych stosowanych do wyliczania całościowego wyniku, która może doprowadzić do innej stopy dyskontowej niż stopa zastosowana w sprawozdaniu finansowym za poprzedni rok.

Kluczowe składniki stopy dyskontowej powinny być analizowane w długim okresie. Premia za ryzyko na rynku akcji odzwierciedlała zawsze perspektywę długoterminową i nie oczekuje się tutaj zmian na obecnym rynku. Jednak inne składniki średniego ważonego kosztu kapitału, takie jak marże na rynkach kredytowych, znacznie wzrosły i charakteryzują się dużą zmiennością. Marża, którą należy utrzymać w wyliczeniu średniego ważonego kosztu kapitału powinna być oceniana indywidualnie.

Ustalenie stopy dyskontowej wymaga zastosowania osądu. W szczególności, jeśli sądzi się, że przepływy pieniężne nie odzwierciedlają wystarczającego poziomu ryzyka, a tym samym nie można ich uznać za przewidywane przepływy pieniężne, trzeba będzie skorygować stopę dyskontową w górę. Może się okazać, że bardziej właściwe będzie skorygowanie przepływów pieniężnych o odpowiednie ryzyko, przed jakimkolwiek skorygowaniem stopy dyskontowej. Zazwyczaj trudno jest oszacować i uzasadnić kwotę, o jaką należy skorygować stopę dyskontową. W zakresie, w jakim przepływy pieniężne nie odzwierciedlają niepewności (na przykład poprzez ważenie prawdopodobieństwem) bierze się je pod uwagę w charakterze dodatkowej specjalnej premii za ryzyko w stopie dyskontowej.

Jak powinno się prowadzić testy jednostki stowarzyszonej notowanej na giełdzie pod kątem utraty wartości, gdy cena jej akcji istotnie spadła?

Inwestor stosuje MSR 39 w celu zidentyfikowania potencjalnych przesłanek utraty wartości jednostki stowarzyszonej wykazywanej zgodnie z MSR 28. Jeśli istnieją jakiegokolwiek przesłanki, inwestycja podlega testowi na utratę wartości, zgodnie z MSR 36.

Wartość bilansowa jednostki stowarzyszonej nie jest automatycznie spisywana do bieżącej ceny akcji. Spadek ceny zazwyczaj jest przesłanką i pozwala ustalić „wartość godziwą pomniejszoną o koszty doprowadzenia do sprzedaży” jednostki stowarzyszonej. Jednak MSR 36 wymaga również wyliczenia wartości odzyskiwalnej poniżej wartości użytkowej przed wykazaniem odpisu z tytułu utraty wartości. Wyliczenie wartości

użytkowej zakłada uzyskanie prognoz przepływów pieniężnych od kierownictwa jednostki stowarzyszonej. Wartość użytkową szacuje się przy założonych przepływach pieniężnych, biorąc pod uwagę faktyczną sytuację gospodarczą. Jednak jednostka notowana na giełdzie często musi przestrzegać ograniczeń dotyczących wybiórczego ujawniania informacji. Kierownictwo jednostki stowarzyszonej może nie chcieć przedstawić prognozy przepływów pieniężnych albo prawo może mu tego zabraniać. Inwestorzy mogą być zmuszeni sporządzić własny szacunek przepływów pieniężnych z zastosowaniem ogólnie dostępnych danych lub skorzystać z prognoz analityków. Przewidywane przyszłe przepływy pieniężne z tytułu dywidend od inwestycji w jednostce stowarzyszonej można również wykorzystać do wyceny wartości użytkowej jednostki stowarzyszonej. Zwrot dla inwestora opiera się na dochodzie z dywidendy, w związku z czym wyliczenie utraty wartości w oparciu o dochód z dywidendy stanowi porównanie podobnego z podobnym. MSR 28 par. 33 zauważa, że podejście z zastosowaniem dywidendy i podejście z zastosowaniem przepływów pieniężnych daje podobny wynik, o ile korzysta się z właściwych założeń.

Inwestor powinien również wziąć pod uwagę aktywa bazowe jednostki stowarzyszonej, wyliczyć udział inwestora w wartości aktywów (który zazwyczaj jest dyskontowany w celu odzwierciedlenia udziałów mniejszości) i porównać je z wartością bilansową inwestycji w jednostkę stowarzyszoną w celu oszacowania utraty wartości.

Utratę wartości inwestycji w jednostkach stowarzyszonych można odwrócić zgodnie z MSR 36.

Świadczenia pracownicze w czasie dekonstrukcji

Partner w światowym Dziale doradczych usług księgowych PwC i szef zespołu tematycznego ds. przychodów, zobowiązań i podobnych tematów (RLO), Tony Debell, omawia emerytury, płatności rozliczane w akcjach i podobne kwestie, które kierownictwo powinno rozważyć w aktualnych warunkach rynkowych.

Emerytury

Na rynku pojawiły się raporty, z których wynika, że niektóre programy emerytalne mają nadwyżki. Jak to możliwe?

Pomyślmy, co składa się na nadwyżki albo niedobory ujmowane w bilansie programów emerytalnych. Bilans obejmuje wartość bieżącą przyszłych wypłat emerytur pomniejszoną o wartość godziwą posiadanych aktywów mających pokryć te płatności. Kierownictwo musi przyjąć założenia w celu wyceny zarówno przyszłych płatności, jak i aktywów programu; interakcja między tymi założeniami określi, czy występuje nadwyżka, czy niedobór.

Wartość godziwa aktywów funduszu w większości programów emerytalnych spadła, ponieważ spadły ceny rynkowe, ale wartość bieżąca płatności emerytur również się zmieniła. Zobowiązania z tytułu emerytur dyskontuje się z wykorzystaniem zwrotu z wysokiej jakości obligacji korporacyjnych. Jako że ich wartość ogólnie rzecz biorąc wzrosła, stopa dyskontowa wykorzystywana do wyceny płatności świadczeń wzrosła, co oznacza, że zobowiązania będą

niższe. Niższa wartość aktywów oznacza, że wiele programów emerytalnych będzie deficytowe, ale interakcja spadku wartości i wyższych stóp dyskontowych oznacza, że niektóre programy emerytalne będą miały nadwyżki. Jest również możliwe, choć mało prawdopodobne, że wpływ wyższej stopy dyskontowej będzie większy od spadku wartości aktywów programu, tworząc nadwyżkę, która przedtem nie istniała.

Gdy w programie emerytalnym występuje nadwyżka, kierownictwo powinno pamiętać, że KIMSF 14, „MSR 19 – Ograniczenia w rozpoznawaniu aktywów programów określonych świadczeń pracowniczych, wymogi minimalnego finansowania i ich interakcje”, która daje dodatkowe wytyczne dotyczące ujmowania nadwyżki, ma zastosowanie po raz pierwszy do spółek, których rok obrotowy kończy się w roku kalendarzowym 2008.

Jak kierownictwo wycenia aktywa i zobowiązania z tytułu programów emerytalnych, biorąc pod uwagę zmienność na rynkach?

Wycena zobowiązania do wypłaty emerytur w przyszłości oraz obecnej wartości aktywów utrzymywanych w celu spłacenia tych zobowiązań wymaga od kierownictwa przyjęcia kilku założeń.

Po pierwsze wartość bieżąca przyszłych płatności emerytalnych. Zmienność rynku nie ma bezpośredniego przełożenia na wysokość emerytur wypłacanych pracownikom z programów emerytalnych, ale to nie wszystko. Kierownictwo musi oszacować stopę dyskontową stosowaną do wyceny wartości bieżącej tych płatności, stopę inflacji, która zwiększy płatności oraz przewidywaną stopę zwrotu z aktywów utrzymywanych w celu spłacenia tych zobowiązań.

Zobowiązania z tytułu emerytur dyskontuje się z wykorzystaniem zwrotu z wysokiej jakości obligacji korporacyjnych, gdy rynek na te obligacje jest wystarczająco głęboki. Zwroty wzrosły w wyniku ograniczania kredytowania i spadku cen, ale w wielu krajach nadal jest głęboki rynek, który daje podstawy dla rozsądnych szacunków. Kierownictwo powinno ponownie rozważyć metodę wykorzystywaną do ustalenia stopy dyskontowej dla zapewnienia, że jest rzetelna, a do przetestowania analizy może być potrzebny szerszy zakres źródeł danych lub indeksów. Zakres możliwych do przyjęcia stóp dyskontowych może również być szerszy, ale tam, gdzie istnieje głęboki rynek na wysokiej jakości obligacje korporacyjne – a uważamy, że wiele jest takich regionów: np. Wielka Brytania, Stany Zjednoczone i strefa Euro – kierownictwo powinno więc być w stanie określić stopę dyskontową.

Kierownictwo powinno również oszacować inflację, która zaczęła w wielu krajach spadać, a także przewidywaną stopę zwrotu z aktywów utrzymywanych, by wywiązać się ze zobowiązań emerytalnych. Niektóre zwroty znacząco spadły, a nawet stały się ujemne, więc do ustalenia, w jakim stopniu odzyskają one wartość potrzebny jest osąd, jednak niepewność ogranicza możliwość uzyskania rozsądnego szacunku.

Aktywa programów są mierzone w wartości godziwej, która jest prosta do wyliczenia, gdy aktywa są notowane na aktywnym rynku. Niektóre programy emerytalne mogą utrzymywać aktywa, na które nie ma już aktywnego rynku; w takim wypadku trzeba będzie wykorzystywać inne techniki wyceny i hierarchię wyceny przyjętą w MSR 39. Taki proces może stanowić większe wyzwanie, ale zazwyczaj dane są dostępne, a wtedy można dokonać rozsądnego szacunku.

Wrażliwość aktywów i zobowiązań programów emerytalnych na wykorzystywane w wycenie założenia oznacza, że kierownictwo powinno uważnie rozpatrzyć niezbędne ujawnienia, aby ta wrażliwość była jasna.

Płatności w formie akcji

Co może się stać z programami rozliczanych gotówkowo i kapitałowo, biorąc pod uwagę fakt, że prawdopodobnie mają one poważne kłopoty? Czy konieczna będzie ich przecena? Czy spowoduje to dużą stratę? Jaki ma to wpływ na rachunek zysków i strat?

Spadające ceny akcji oznaczają, że wartości opcji na akcje pracownicze i innych nagród pracowniczych rozliczanych w instrumentach kapitałowych również spadają. Tworzy to pokusę modyfikacji nagród dla zwiększenia ich wartości lub rozwiązania programów nagród i zastąpienia ich inną premią. Kierownictwo

powinno uważnie zastanowić się nad skutkami księgowymi przed podjęciem działania. Jest to proste w przypadku płatności w formie akcji rozliczanych w gotówce, jako że zobowiązania są ponownie wyceniane w wartości godziwej na koniec każdego okresu, a wszelkie zmiany ujmują się w rachunku zysków i strat za dany okres. Jednak w przypadku modyfikacji i anulowania płatności w formie akcji rozliczanych kapitałowo rachunkowość jest bardziej skomplikowana.

Wartość opcji na akcje można zwiększyć przez ponowną wycenę opcji (zmniejszenie ceny realizacji), albo przez zmianę lub anulowanie warunków, które należy spełnić, zanim będzie można zrealizować prawa z opcji. Gdy opcję modyfikuje się w sposób zwiększający jej wartość godziwą, dodatkowa wartość godziwa jest wyceniana na dzień modyfikacji i rozliczana przez pozostały okres, jaki pracownik musi przepracować, aby zrealizować opcję. Modyfikacja oznacza, że dodatkowa wartość przyznana pracownikowi odzwierciedlona jest w rachunku zysków i strat w formie dodatkowego kosztu.

Dotychczasowy koszt płatności rozliczanych w akcjach oparty na wartości godziwej opcji w chwili, gdy została ona pierwotnie przyznana, nadal jest ujmowany w rachunku zysków i strat przez pozostały okres nabywania uprawnień. Obciążenie to nie znika, więc zmiany zwiększają obciążenie z tytułu płatności w formie akcji.

Anulowanie przyznania nagrody w postaci płatności w formie akcji i zastąpienie jej inną premią może nie być najlepszym pomysłem. Nagroda może nie mieć wartości dla pracownika w chwili obecnej, ale jej anulowanie spowoduje natychmiastowe przyspieszenie ujęcia płatności w formie akcji w rachunku zysków i strat. Cała wartość godziwa opcji w momencie jej przyznania, która nie została jeszcze ujęta w rachunku zysków i strat, będzie ujęta natychmiast po anulowaniu opcji.

Co przypomina o rezerwach restrukturyzacyjnych? Jakie kryteria trzeba spełnić, aby kierownictwo wykazało rezerwy w obecnym roku?

Kierownictwo rozważające jakąkolwiek restrukturyzację – na przykład ograniczenie liczby pracowników lub zamykanie zakładów – powinno zdawać sobie sprawę z kryteriów, które określają, kiedy ujmuje się zobowiązanie z tytułu płatności związanych z restrukturyzacją. Rezerwa restrukturyzacyjna jest ujmowana wyłącznie jeśli spółka przyjęła zobowiązanie do wydania pieniędzy. Dzieje się tak, gdy kierownictwo ma szczegółowy oficjalny plan restrukturyzacji i stworzyło uzasadnione oczekiwanie wśród zainteresowanych osób, że plan zostanie wdrożony. Stworzenie oczekiwanego jest kluczowym kryterium; samo posiadanie planu nie wystarczy do wykazania rezerwy.

Uzasadnione oczekiwanie jest zazwyczaj tworzone przez kierownictwo ogłaszające plan zainteresowanym osobom. Kluczowe dla kierownictwa przy rozważaniu planowanej restrukturyzacji i jej wykazania jest ustalenie, kiedy stworzyło oczekiwanie, że plan zostanie zrealizowany.

Kierownictwo powinno ująć w rezerwie restrukturyzacyjnej wyłącznie te koszty, które wynikają bezpośrednio i wiążą się bezwarunkowo z restrukturyzacją – na przykład zakończenie stosunku pracy lub koniec okresu leasingu. Rezerwa nie powinna obejmować przyszłych strat operacyjnych ani innych kosztów, które wiążą się z

prowadzoną działalnością – na przykład przeniesienie i przekwalifikowanie.

Czy spodziewasz się naruszenia przez spółki warunków kredytu?

Tak, jeśli spółki muszą na przykład wypełnić cele dotyczące wskaźników zadłużenia długoterminowego lub pokrycia odsetek, mogą naruszać te warunki, jeśli wyniki są gorsze niż oczekiwano, co spowoduje wymóg spłaty odnośnych kredytów na żądanie.

Kierownictwo powinno rozważyć przed końcem roku, czy naruszenie warunków jest uprawdopodobnione i omówić konsekwencje z kredytodawcami. Kredyt, który stał się płatny na żądanie z uwagi na naruszenie warunków umowy na koniec roku stanowi zobowiązanie bieżące, nawet jeśli kierownictwo następnie uzyska zwolnienie z obowiązku natychmiastowej spłaty od wierzyciela. Kredyt jest przedstawiany jako długoterminowy tylko jeśli przed końcem roku uzyska się zwolnienie lub co najmniej 12-miesięczny okres karencji dla naprawienia naruszenia warunków kredytowania. Zwolnienie uzyskane po końcu roku nie będzie miało wpływu na klasyfikację kredytu, dlatego tak ważna jest szybka identyfikacja potencjalnego problemu i omówienie go z kredytodawcą przed końcem roku.

Jakich innych problemów kierownictwo powinno się spodziewać w obecnej sytuacji rynkowej?

Kierownictwo, które sklasyfikowało inwestycje w fundusze rynku pieniężnego jako środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych, powinno zastanowić się nad tą klasyfikacją. Warunki rynkowe oznaczają, że część funduszy rynku pieniężnego, które uprzednio sklasyfikowano jako środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych, nie są już wystarczająco płynne lub nie

podlegają już wystarczająco małemu ryzyku zmian wartości, aby ta klasyfikacja była uzasadniona. Klasyfikacja powinna być analizowana na każdy dzień sprawozdawczy.

Ujawnienia danych dotyczących stron powiązanych to jeszcze jedna dziedzina do przemysłu. Niektóre rządowe pakiety restrukturyzacyjne spowodowały przejęcie przez państwo dużych udziałów w instytucjach finansowych. Instytucje te były uprzednio własnością akcjonariuszy i żaden pojedynczy podmiot nie sprawował nad nimi kontroli ani nie wywierał na nie istotnego wpływu. Jednak teraz rządy mogą mieć kontrolę lub istotny wpływ, więc zarządy powinny zdawać sobie sprawę z niezbędnych ujawnień transakcji z podmiotami powiązаныmi, czyli innymi instytucjami państwowymi lub jednostkami, należącymi do państwa lub takimi, na które państwo wywiera wpływ.

Ponadto kierownictwo może być zmuszone do rozważenia, czy ujmować aktywa z tytułu podatku odroczonego. Straty operacyjne, rezerwy restrukturyzacyjne uznawane za koszty uzyskania przychodu tylko gdy zostaną wykorzystane i odpisy z tytułu trwałej utraty wartości aktywów zmniejszające wartość księgową poniżej kosztu historycznego przyczyniają się do powstania aktywów z tytułu podatku odroczonego. Kierownictwo musi uważnie ocenić zyski, jakich oczekuje w przyszłości, aby móc zrealizować te aktywa. Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego muszą być uzasadnione przekonującymi dowodami, że w przyszłości jednostka wygeneruje zyski. Ostatnio poniesione straty oznaczają, że kierownictwo powinno mieć jasne, obiektywne dowody na to, dlaczego w przyszłości będzie rentowne, jeśli chce ująć aktywa z tytułu podatku odroczonego.

Założenie ciągłości działania: nie przyjmuj go bezkrytycznie

Steve Ralls i Tony Debell z centralnego zespołu ds. usług doradztwa księgowego (ACS) przyglądają się zmianom założeń dotyczących ciągłości działania w aktualnej sytuacji rynkowej i określają okoliczności, w których kierownictwo może chcieć dokonać dodatkowych ujawnień.

Piętnaście lat prawie nieprzerwanego wzrostu gospodarczego i łatwego dostępu do kredytów spowodowało, że założenie ciągłości działania, które jest podstawą sprawozdawczości finansowej, było przyjmowane jako pewnik przez wiele spółek i ich audytorów. Kryzys kredytowy i jego konsekwencje dla wszystkich spółek oznaczają, że to się zmieniło. Duże problemy banków, zakładów ubezpieczeń, sieci handlu detalicznego i producentów samochodów z płynnością wskazują, że utrzymanie ciągłości działania – posiadanie wystarczających środków pieniężnych na wypelnienie zobowiązań z chwilą, gdy stają się wymagalne, przez co najmniej 12 miesięcy od dnia bilansowego – jest teraz realnym problemem dla wielu przedsiębiorstw.

Utrzymanie ciągłości działania jest jednym z kluczowych założeń sprawozdawczości finansowej. Sprawozdania finansowe, co wyjaśniono w Założeniach Koncepcyjnych, są sporządzane przy założeniu, że jednostka jest w stanie kontynuować działalność i będzie ją kontynuować w przewidywalnej przyszłości. Jeśli założenie dotyczące ciągłości działania jest niewłaściwe,

sprawozdanie finansowe powinno być sporządzone na innej podstawie. „Inna podstawa” rzadko się zdarza w praktyce, ale może się wiązać z szerokim zakresem dodatkowych ujawnień, utratą wartości przez aktywa finansowe i niefinansowe, reklasyfikacją zadłużenia z długoterminowego do krótkoterminowego oraz wykazaniem dodatkowych rezerw.

Problemy rozpoczęły się w sektorze finansowym, w którym banki szczególnie cierpiały na brak płynności, ale szybko rozszerzyły się na inne sektory. Brak płynności to braki w środkach pieniężnych i liniach kredytowych oznaczające niemożliwość spłaty zobowiązań na czas, a nie fakt, że działalność nieodmiennie przynosi straty. Spółki, które szybko się rozwijają, uzależnione są od linii kredytowych do finansowania rozwoju. Bardzo niewiele spółek, nawet z tych, które nadal są bardzo rentowne, jest wolne od ryzyka. Niektóre z największych spółek na świecie zaczęły mieć kłopoty z gotówką. Nawet, wydawałoby się, wiarygodni dłużnicy doświadczyli, że finansowanie w najlepszym razie stało się drogie, a w najgorszym – że jest niedostępne. Informując o wynikach na początku 2009 r.,

kierownictwo powinno uważnie rozważyć, czy założenie kontynuacji działalności pozostaje właściwe.

Problemy z płynnością są wywoływane przez różne czynniki. Banki, które nie mają od kogo pożyczać, są mniej chętne do pożyczania innym. Znaczący to, że można nie uzyskać odnowienia linii kredytowej, albo bank może ją odnowić na gorszych warunkach, prawdopodobnie wymagając spełnienia bardziej rygorystycznych kryteriów otrzymania kredytowania. Ubezpieczenie kredytu jest wycofywane, co powoduje, że niektórzy dostawcy żądają wcześniejszej spłaty, albo nawet gotówki w momencie dostawy. Dostawcy, którzy żądają gotówki przy dostawie, przyczynili się do wprowadzenia zarządu komisarycznego w dwóch dużych sieciach sprzedaży detalicznej: MFI i Woolworths. Spółki, które już cierpią z powodu niedoboru płynności, starają się odraczać płatności, utrudniając przepływ gotówki swoim dostawcom i zmniejszając zaufanie klientów, którzy mniej kupują.

Wskaźniki, które ostrzegają o problemach z płynnością, obejmują zmniejszenie przepływów pieniężnych z działalności operacyjnej, zwiększenie należności nieściągalnych i opóźnienia płatności od klientów, pożyczki, które zapadają w najbliższej przyszłości i linii kredytowe, które wkrótce powinny być odnowione. Niektóre spółki mają coraz większe trudności ze spełnianiem warunków umów kredytowych – na przykład dotyczących pokrycia odsetek lub poziomu zadłużenia długoterminowego – w miarę spadku wyników i utraty wartości aktywów. Ważne jest, aby kierownictwo zauważyło te sygnały ostrzegawcze i jak najszybciej podjęło właściwe działania.

Doświadczenie uczy, że im wcześniej wykryje się potencjalny problem, tym większa szansa na jego skuteczne rozwiązanie. Dyrekcja może uważać, że ma strategię pozwalającą na rozwiązanie problemu i nie podejmować wystarczająco wcześnie właściwego działania. Kierownictwo, które przez jakiś czas nie musiało negocjować lub renegecować pożyczek i linii kredytowych z bankami, może zaskoczyć zakres zmian na świecie. W związku z tym dla kierownictwa kluczowe jest posiadanie aktualnych prognoz przepływów pieniężnych i budżetu oraz kontakt z kredytodawcami, gdy tylko ujawni się potencjalny problem.

Kierownictwo powinno uważnie rozważyć, na podstawie prognoz przepływów pieniężnych, oczekiwanych wyników i dostępnych linii kredytowych, czy właściwe jest sporządzenie sprawozdania finansowego na zasadzie kontynuacji działania. Lecz to nie wszystko, nawet jeśli spółka nadal spełnia warunki kontynuacji działania. Ujawnianie informacji również jest ważne, szczególnie gdy wnioski kierownictwa opierają się na założeniach w dużym stopniu niepewnych. Informacje na temat płynności wymagane przez MSSF 7 oraz ujawnienia dotyczące kluczowych osądów i szacunków wymagane przez MSR 1 powinny być przedmiotem szczególnego zainteresowania.

W MSR 1 jest dodatkowy wymóg ujawnienia szczegółowych informacji, gdy istotna niepewność dotycząca przyszłych wydarzeń budzi znaczące wątpliwości odnośnie możliwości kontynuacji przez jednostkę działalności. Dla użytkowników sprawozdań finansowych powinno być jasne, dlaczego spółka została uznana za kontynuującą działalność oraz powinni oni rozumieć założenia, na których oparte są wnioski, a także ryzyko, że określone zdarzenia mogą prowadzić do innych wniosków.

Rewidenci powinni również rozważyć wpływ wniosków kierownictwa na opinię z badania. Gdy występuje istotna niepewność dotycząca możliwości kontynuacji działalności przez jednostkę, opinia z badania

powinna zawierać akapit objaśniający niepewność i zwracający uwagę na odpowiednie informacje ujawnione w sprawozdaniu finansowym (zob. poniżej). Opinia powinna zawierać zastrzeżenie, jeśli informacje ujawnione w sprawozdaniu finansowym są niewystarczające – to ujawnienie powinno obejmować co najmniej opis czynników, które wywołują niepewność, skutki finansowe i plany kierownictwa dotyczące rozwiązania problemów, a także uzasadnienie dlaczego, biorąc pod uwagę niepewność, kierownictwo nadal uważa, że właściwe jest założenie kontynuacji działalności (zob. wyciąg ze sprawozdania finansowego poniżej).

Wyciąg z ujawnienia dotyczącego kontynuacji działalności w śródrocznym sprawozdaniu finansowym jednej ze 100 największych sieci sprzedaży detalicznej według FTSE, która została oddana w zarząd komisaryczny w grudniu 2008 r.

„Niniejsze śródroczne sprawozdanie finansowe zostało sporządzone przy założeniu kontynuacji działalności, zgodnie z którym w dającej się przewidzieć przyszłości grupa będzie w stanie wywiązywać się ze swoich zobowiązań w momencie ich zapadalności. Zarząd przedstawił prognozy przepływów pieniężnych wskazujące, że Grupa będzie w stanie kontynuować działalność. Sporządzając te prognozy Zarząd wziął pod uwagę następujące istotne niepewności:

- Aktualną ogólnie niepewną sytuację gospodarczą w Wielkiej Brytanii i związane z tym zwyczajnie zakupowe konsumentów.
- Znaczenie świątecznego sezonu handlowego.
- Zwiększone naciski na kapitał obrotowy, w części spowodowane mniej korzystnym podejściem ubezpieczycieli kredytów do sieci sklepów detalicznych i dystrybutorów towarów oraz wynikające stąd renegecje warunków dostaw z dostawcami.
- Zakres, w jakim można zmienić harmonogram zakupów zapasów i warunki płatności dla naszych klientów.

Po uwzględnieniu tych niepewności Zarząd uznał, że sporządzenie sprawozdania finansowego na zasadzie kontynuacji działalności jest właściwe, gdyż zdaniem Zarządu Grupa może sobie poradzić w ramach istniejących linii kredytowych. W związku z tym śródroczne informacje finansowe nie zawierają korekt, które wynikałyby z niemożności kontynuacji działalności.”

Przykładowy akapit objaśniający, naświetlający niepewność co do kontynuacji działalności w opinii z badania sprawozdań finansowych przeprowadzonego zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Badania Sprawozdań Finansowych (ISA)

Akapit objaśniający

Nie zgłaszając zastrzeżeń do prawdziwości i rzetelności zbadanego sprawozdania finansowego zwracamy uwagę na Notę [X] informacji dodatkowej do sprawozdania finansowego wskazującą, że w roku zakończonym 31 grudnia 2008 r. Spółka poniosła stratę netto w wysokości [\$\$\$] i że na tę datę zobowiązania krótkoterminowe Spółki przekraczały jej łączne aktywa o [\$\$\$]. Te warunki, wraz z innymi kwestiami przedstawionymi w Nocie [X] wskazują na istotną niepewność, która implikuje znaczące wątpliwości co do możliwości kontynuowania przez Spółkę działalności.

Najnowsze publikacje PwC dotyczące MSSF

W tym kwartale PricewaterhouseCoopers wydała kilka publikacji dotyczących MSSF. Nasze wytyczne obejmują wiele tematów z zakresu rachunkowości, opisanych poniżej.

Seria praktycznych poradników

■ Kapitalizacja kosztów finansowania zewnętrznego

Ta 16-stronicowa publikacja przygląda się niektórym praktycznym skutkom zastosowania zmienionego MSR 23. Pytania i odpowiedzi obejmują zakres i definicje, koszty finansowania zewnętrznego, które można kapitalizować, różnice kursowe, interakcje między MSR 23 a MSR 11, przepisy przejściowe, zastosowanie po raz pierwszy i różnice w porównaniu z US GAAP.

■ Nowe MSSF na 2009 r.

Ta publikacja, głównie w formie pytań i odpowiedzi, jest ogólnym poradnikiem praktycznym dotyczącym nowych standardów MSSF i interpretacji, które wchodzi w życie w 2009 r.

■ Sprawozdawczość dotycząca segmentów

Ten praktyczny poradnik zastosowania MSSF 8 zawiera przegląd kluczowych kwestii dotyczących wdrożenia, różnic między MSSF 8 a MSR 14, zastosowania MSSF 8 po raz pierwszy oraz ponad 30 pytań i odpowiedzi (zob. też naszą ulotkę „Sprawozdawczość dotycząca segmentów – okazja do wyjaśnienia działalności jednostki” opisaną poniżej).

■ Płatności w formie akcji

Ta 48-stronicowa publikacja odpowiada na wiele pytań, które nam zadano w związku z MSSF 2. Zawiera praktyczne przykłady pozwalające kierownictwu na dokonanie porównań między wymogami standardu a ich własnymi umowami dotyczącymi płatności w formie akcji. W tej publikacji PwC dzieli się swoimi spostrzeżeniami i doświadczeniem w zakresie umów płatności w formie akcji zawieranych na całym świecie.

Inne publikacje

■ Lista kontrolna MSSF na 2008 r.

Zarys ujawnień wymaganych przez wszystkie MSSF opublikowane do listopada 2008 r.

■ Podręcznik rachunkowości według MSSF na 2009 r. (IFRS manual of accounting 2009)

Jest to kompleksowy poradnik PwC dotyczący MSSF. Zawiera praktyczne wytyczne dotyczące wszystkich MSSF. Niedostępny w formacie pdf.

■ Przykładowe skonsolidowane sprawozdanie finansowe za 2008 r.

W niniejszej publikacji przedstawiamy przykładowe skonsolidowane sprawozdanie finansowe fikcyjnej grupy kapitałowej prowadzącej działalność produkcyjną, sprzedaż hurtową i detaliczną, sporządzone zgodnie z MSSF. Opiera się ono na wymogach standardów i interpretacji MSSF obowiązujących dla lat obrotowych zaczynających się 1 stycznia 2008 r. lub później.

■ Przykładowe sprawozdanie finansowe zakładu ubezpieczeń za 2008 r.

Przykładowe sprawozdanie finansowe fikcyjnego zakładu ubezpieczeń, sporządzone na podstawie wymogów standardów i interpretacji MSSF obowiązujących dla lat obrotowych zaczynających się 1 stycznia 2008 r. lub później.

■ Przykładowe sprawozdanie finansowe funduszu inwestycyjnego za 2008 r.

Przykładowe sprawozdanie finansowe fikcyjnego otwartego funduszu inwestycyjnego, sporządzone na podstawie wymogów standardów i interpretacji MSSF obowiązujących dla lat obrotowych zaczynających się 1 stycznia 2008 r. lub później.

■ Przykładowe sprawozdanie finansowe funduszu private equity za 2008 r.

Przykładowe sprawozdanie finansowe fikcyjnego funduszu private equity, sporządzone na podstawie wymogów standardów i interpretacji MSSF obowiązujących dla lat obrotowych zaczynających się 1 stycznia 2008 r. lub później.

■ Utrata wartości

„Pytania i odpowiedzi dotyczące utraty wartości aktywów niefinansowych w związku z obecnym kryzysem” oraz „Dziesięć najważniejszych wskazówek dotyczących testów na utratę wartości” (zob. artykuł na str. 1 niniejszych „Aktualności MSSF”). Dostępny wyłącznie w formacie pdf na stronie pwc.com/ifrs.

■ Sprawozdawczość dotycząca segmentów – okazja do wyjaśnienia działalności jednostki (ulotka)

Ogólne kwestie do rozważenia przez kierownictwo przy stosowaniu MSSF 8, łącznie z tym, jak standard ten zmieni sprawozdawczość i co chcieliby zobaczyć inwestorzy.

■ Zrozumienie nowych MSSF na 2009 r. – poradnik dotyczący zmienionego MSR 1, zmienionego MSR 27, zmienionego MSSF 3 i MSSF 8

Niniejszy suplement do podręcznika rachunkowości przedstawia szczegółowe wytyczne dotyczące nowych i zmienionych standardów wchodzących w życie w 2009 r. Niedostępny w formacie pdf.

Aby zamówić powyższe publikacje w formie drukowanej, prosimy o kontakt z lokalnym biurem PwC lub wejście na stronę www.cch.co.uk/ifrsbooks. Publikacje w formacie pdf dostępne są na pwc.com/ifrs.

W celu uzyskania dalszych informacji prosimy o kontakt:

Szef zespołu ds. globalnej sprawozdawczości finansowej

Ian Wright: ian.d.wright@uk.pwc.com tel: +44 207 804 3300

Szef zespołu ds. sprawozdawczości

Waldemar Lachowski: waldemar.k.lachowski@pl.pwc.com tel: +48 22 523 43 49

Zespół ds. sprawozdawczości finansowej w Polsce

Robert Waliczek: robert.waliczek@pl.pwc.com tel: +48 22 523 43 32

Krzysztof Gmur: krzysztof.gmur@pl.pwc.com tel: +48 22 523 42 41

Agata Wiktorowicz: agata.wiktorowicz@pl.pwc.com tel. +48 22 523 41 76

Marta Madejska: marta.madejska@pl.pwc.com tel. +48 22 523 41 39